

Nr. 6

VERSLAG

Vastgesteld 15 mei 1998

Onder auspiciën van de Nederlandse groep van de Interparlementaire Unie confereerden Nederlandse parlementariërs op 22 en 23 maart 1998 in Velp met Duitse collega's. Aan deze conferentie namen van Nederlandse zijde de leden van de Tweede Kamer Dijkema, Vos (beiden PvdA), Mateman (CDA) en Van Hoof (VVD) deel.

De Duitse delegatie bestond uit de leden van de Bondsdag Altmaier, Falk, Meyer en Schemken (allen CDU), Bertl, Dressen, Enders, Grasedieck, Heubaum, Jens, Kemper en Schütz (allen SPD). De conferentie is bijgewoond door de Nederlandse ambassadeur in Duitsland, de heer Van Walsum, en de zaakgelastigde van de Duitse ambassade in Den Haag, de heer Dröge. De heer Mateman trad op als voorzitter van de conferentie.

Op zondag 22 maart heeft een presentatie plaatsgevonden van Euregio (Enschede/Gronau) over de problemen die grensarbeiders nog steeds ondervinden. Op maandag 23 maart was de vraag aan de orde wie het beter doet bij de bestrijding van de werkloosheid van jongeren, van deeltijdwerkers en van langdurig werklozen, het poldermodel of de standplaats Duitsland («Standort Deutschland»).

Presentatie van Euregio (Enschede/Gronau) over de problemen die grensarbeiders nog steeds ondervinden.

Aan alle deelnemers van de conferentie was vooraf het rapport «De Duits-Nederlandse arbeidsmarkt, problemen bij grensarbeid op het terrein van sociale verzekeringen en belastingen», toegezonden. De heer **Deupmann**, projectleider beroepsopleidingen en arbeidsmarkt van Euregio, lichtte toe dat met de andere vijf regio's langs de grens de knelpunten waren onderzocht die de samenwerking op de grensoverschrijdende arbeidsmarkt belemmeren.

Het rapport is het resultaat van dat onderzoek.

Het heeft betrekking op de sociale verzekering, de ziektekostenverzekering en de belastingen.

Dat wil niet zeggen dat er op andere terreinen geen problemen zijn; die zijn er wel, zoals de wederzijdse erkenning van beroepsopleidingen en de wijze waarop arbeidscontracten op de arbeidsmarkt worden geflexibiliseerd (uitzendbureaus, deeltijdarbeid). Juist in een tijd waar in Nederland

hoogconjunctuur heerst en de vraag naar personeel groot is, terwijl Duitsland een recessie kent met grote werkloosheid, zou men gemakkelijk van de ene op de andere markt moeten kunnen overstappen.

Het rapport was geschreven na gesprekken met UFI's en LISV, SVB en het Bureau Duitse zaken aan Nederlandse zijde en met de arbeidsbureaus, de Landesversicherungsanstalt en de Bundesanstalt für Angestellte aan Duitse zijde. Op het terrein van de uitvoering blijkt het vaak mogelijk in individuele gevallen goede afspraken te maken en problemen op te lossen. Maar dat neemt niet weg dat voor al deze problemen een structurele oplossing nodig is. Dat is een zaak van bilaterale afspraken en een betere afstemming van de wetgeving. Spreker zou het zeer op prijs stellen indien hij na voltooiing van het onderzoek het gesprek met vertegenwoordigers van de parlementen van beide landen en van het Europees Parlement zou kunnen voortzetten. Want met het groter worden van Europa wordt het probleem van de afstemming van de sociale regelgeving alleen maar moeilijker, om van harmonisering nog helemaal niet te spreken. Euregio wil de hinderpalen die er nog liggen zo snel mogelijk opruimen, zodat ook aan de basis een gemeenschappelijk Europa naderbij komt.

De heer **Heldoorn** (Euregio) vraagt zich af of de Europese samenwerking in het Nederlands-Duitse grensgebied zo langzamerhand niet een vergeten zaak is geworden. Werken over de grens komt neer op het uitbreiden van mobiliteit over een barrière heen. De grens blijkt een probleem te zijn. Van wie aan de andere zijde van de grens gaat werken en grenspendelaar wordt, verandert de status in het kader van de sociale verzekeringen. Het rapport gaat in detail in op problemen die dan ontstaan. Voor de oplossing van de problemen is politieke wil nodig, maar spreker betwijfelt weleens of die aanwezig is.

De heer **Hick** (Euregio) licht enkele problemen toe die zich hebben voorgedaan. Bij de sociale verzekeringen moeten de bijdragen in het land waar men werkt worden betaald, terwijl de uitkeringen veelal in het woonland worden ontvangen. De grensgangers zelf kunnen op grond van een EU-verordening kiezen voor de sociale verzekering van een van de twee landen. Hun gezinsleden hebben die keuze echter niet, zij moeten zich verzekeren in hun woonland. Nederlanders die in Duitsland werken betalen een hogere premie voor de sociale verzekeringen dan in Nederland, maar moeten genoegen nemen met de verstrekkingen van de sociale verzekering in Nederland, die minder ruim zijn dan in Duitsland. Zij moeten zich bijverzekeren om voldoende verzekerd te zijn. Veel grensgangers ervaren verschillen als deze als onrechtvaardig. Van officiële zijde wordt er daarentegen op gewezen dat de gezinsleden gelijk worden behandeld met de andere burgers van het land waar ze wonen.

Spreker noemt vervolgens een geval waarin een in Duitsland opgebouwd pensioen van DM 1150 per maand na verhuizing van betrokkene van Duitsland naar Nederland werd verminderd tot DM 400 per maand. Wie als gevolg van ziekte duurzaam arbeidsongeschikt wordt, kan in Duitsland een «Erwerbsunfähigkeitsrente» aanvragen. De Duitse Krankenkassen kennen die uitkering na een ziekte duer van 10 weken toe. In Nederland heeft men pas na 52 weken recht op een uitkering vanwege arbeidsongeschiktheid. Het kan dus gebeuren dat iemand, die na eerst in het ene en daarna in het andere land te hebben gewerkt arbeidsongeschikt wordt, gedurende 42 weken alleen de Duitse uitkering ontvangt. Wie in Nederland werkloos wordt en in Duitsland een zogenaamde DM 620-baan accepteert, wordt in Nederland van de volksverzekeringen uitgesloten en is in Duitsland «sozialversicherungsfrei». Betrokkene is dan tegen vele risico's in het geheel niet meer verzekerd.

De heer Hick meent dat veel problemen zouden zijn opgelost wanneer aan grensgangers voortaan de keuze zou worden geboden tussen de sociale verzekeringsstelsels van het ene of het andere land.

Aan de op de inleidingen volgende discussie hebben de heren Dressen, Meyer, Kemper, Grasedieck, Bertl, Van Hoof, Schemken en Enders deelgenomen. De heer **Van Hoof** vraagt in hoeverre problemen te maken hebben met de Duitse en de Nederlandse wetgeving dan wel met Europese regelgeving.

Wat de erkenning van opleidingen betreft wil hij weten hoe het staat met de toepassing van de Europese richtlijn terzake. Mogelijk is het een probleem dat die niet voor alle opleidingen geldt. In dat geval is het de vraag of arbeidsbureaus in beide landen aanvullende opleidingen aanbieden en of die dan weer erkenningsproblemen opleveren. De problemen op het gebied van de sociale zekerheid en de belastingen, die door de inleiders zijn genoemd, zijn in Nederlandse parlement bekend en besproken. Het is een gegeven dat sociale zekerheids- en ziektekostenverzekeringssystemen in de verschillende landen niet gelijk zijn, en dat het moeilijk zal zijn daar één Europees systeem van te maken; spreker is daar overigens ook geen voorstander van. Zo lang er geen Europees systeem is, zullen er problemen zijn, maar spreker ontkent dat daarvoor geen politieke aandacht zou bestaan. In Nederland wordt al 20 jaar gesproken over het Koninklijk Besluit 164, dat problemen op het gebied van de sociale zekerheid met Duitsland en België regelt. Er zijn nu nieuwe voorstellen tot wijziging van KB 164. Spreker vraagt of KB 164 in de huidige en in de voorgestelde vorm problemen oplost voor de Nederlandse zijde, en of aan Duitse zijde regelgeving bestaat die op vergelijkbare wijze inspeelt op de problematiek. Hij wijst erop dat het bestaan van verschillende regelgeving voor Nederlanders die in Duitsland werken op het ene moment nadelig kan zijn, maar dat na wijziging van regels nadelen in voordelen kunnen omslaan.

De heer **Deupmann** antwoordt dat waar men in de grensregio op problemen stuit, het over typisch bilaterale zaken gaat, gebaseerd op fijnmazige regelgeving uit Nederland en Duitsland. De Europese regelgeving is meer grofmazig. Om een indruk te geven van de omvang van de groep waarover het gaat, zegt hij dat ongeveer 12 000 Nederlanders in eigen land wonen en in Duitsland werken en ongeveer 3 500 Duitsers in Duitsland wonen en in Nederland werken.

Wat de verschillen in regelgeving betreft zegt hij dat het oplossen van problemen niet mag worden verward met het pikken van de krenten uit de pap en het bevoordelen van de grensganger. Voor diegenen die overwegen in het buitenland te gaan werken, is goede voorlichting over de risico's nodig. In het Europa van de Twaalf is wel gedacht aan een harmonisering van de sociale verzekering. Die is niet haalbaar gebleken. We moeten aanvaarden dat er verschillen blijven bestaan tussen de systemen, maar nadelen die door uitvoeringsinstanties kunnen worden opgelost, moeten ook worden opgelost.

Over KB 164 vraagt spreker de Nederlandse parlementariërs met hun Duitse collega's te bekijken hoe tot zodanige afstemming kan worden gekomen dat de problemen worden geminimaliseerd; dat de problemen geheel zullen worden opgelost, is een illusie. De erkenning van beroepsopleidingen is beperkt tot universitair en hogeschoolonderwijs. Opleidingen op een lager niveau worden niet erkend, hetgeen onder andere te maken heeft met sterk verschillende schoolsystemen en beroepsprofielen en met de wijze waarop bedrijven georganiseerd zijn.

Een duidelijk voorbeeld daarvan is de bouw. In Duitsland is nog iets van de oude gildenstructuur terug te vinden, met afschotting van de bevoegdheden van b.v. een dakdekker of een metselaar.

In Nederland moet de timmerman zo nodig pannen leggen en metselwerk doen. Beroepsprofielen zijn in Nederland breder geformuleerd en de opleidingen zijn op die profielen afgestemd.

Over de vestiging van bedrijven merkt spreker op dat een Nederlander zich in Duitsland kan vestigen, mits hij kan aantonen dat hij in Nederland gedurende een aantal jaren een bedrijf geleid heeft. In Nederland worden op het ogenblik in het kader van de liberalisering vestigingseisen geschrapt, teneinde meer mensen te stimuleren een eigen bedrijf te beginnen. In Duitsland wordt vastgehouden aan toelatingcriteria. Tenslotte wijst de heer Deupmann erop dat de tussen Nederland en Duitsland bestaande schaalverschillen niet over het hoofd mogen worden gezien. Nederland is kleiner dan Noordrijnland-Westfalen, een van de 16 deelstaten van Duitsland. Voorts kent Duitsland een tamelijk centralistische wetgeving, waaraan men op een aantal terreinen wil vasthouden. Wat de erkenning van beroepsopleidingen en van bedrijven betreft waardeert spreker dat overigens positief, omdat daarmee aan kwaliteit wordt vastgehouden.

Wie doet het beter bij de bestrijding van de werkloosheid van jongeren, van deeltijdwerkers en van langdurig werklozen; het poldermodel of de standplaats Duitsland («Standort Deutschland»)?

De heer **De Vries**, voorzitter van de Sociaal-Economische Raad (SER), herinnert eraan dat de SER een tripartite organisatie is, waarin werknemers, werkgevers en onafhankelijken gezamenlijk beraadslagen over de koers van de Nederlandse economie. De Raad stelt thans rapporten op met het oog op de komende kabinetsformatie.

Wat het poldermodel betreft zegt spreker het niet juist te vinden over een model te spreken. Het is meer een manier van werken. In vergelijking met het buitenland vallen twee dingen op. In de eerste plaats dat Nederland eerder dan andere landen maatregelen heeft genomen om crisisverschijnselen te bestrijden. In 1980 stond het land met de rug tegen de muur. De overheidshuishouding en de sociale zekerheid liepen uit de hand, de werkloosheid nam sterk toe. De toen genomen maatregelen vormen de grondslag van de huidige goede performance van de Nederlandse economie. In de tweede plaats valt op dat werkgevers en werknemers bijna voortdurend overleg plegen met elkaar en met de overheid. Om Stichting van de Arbeid en SER heen is een netwerk van hoogleraren en academici gesponnen, met wie over alle mogelijk onderwerpen vergaderd wordt in werkgroepen en in de Raad. In deze werkgroepen maakt men allereerst een analyse van het probleem en vervolgens zoekt men naar een gezamenlijke oplossing. Dit overlegstelsel heeft periodes van disfunctioneren gekend en periodes waarin het goed gaat. Het functioneert het beste wanneer er geen van de betrokken partijen een dominante positie inneemt. De afwezigheid van dominante partijen in het overleg is een van de redenen waarom het nu goed gaat. Partijen beseffen dat ze elkaar nodig hebben om tot resultaat te komen.

Wat de vraag betreft wie het het beste doet, Nederland of Duitsland, zegt de heer De Vries dat het er niet om gaat mooie cijfers te produceren, maar om het beste tegemoet te komen aan de wensen van de eigen bevolking. Een goede discussie over de beleidsvoornemens is van groot belang. Naar de indruk van spreker wordt het beleid in Nederland door de mensen

begrepen. De marges tussen de politieke partijen zijn betrekkelijk gering, er bestaat brede steun voor de koers die is ingeslagen. Desondanks is er is nog veel te doen. Zo is er als gevolg van eerder genomen maatregelen een relatief groot aantal werklozen van hogere leeftijd. Toen in jaren 80 veel schoolverlaters geen plaats op arbeidsmarkt konden vinden, is ruimte voor hen gecreëerd door het verbeteren van pensioenregelingen, het mogelijk maken een betrekking vroeger te verlaten, enz. We zullen ons dat overigens niet lang meer kunnen permitteren, omdat we voor het eerst sinds jaren weer te maken hebben met knelpunten op de arbeidsmarkt. Op het bestand van oudere werknemers wordt een beroep gedaan om die knelpunten op te vangen. Verder is in de jaren 80 het herverdelen van werk en het werken in deeltijd opgekomen.

Een verschil met andere landen is dat het werken in deeltijd in Nederland populair is. Ook omdat sociale partners kans hebben gezien de rechtspositie van mensen in deeltijd te verbeteren. Het werken in deeltijd heeft de participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt, waarbij Nederland een achterstand had, zeer gestimuleerd.

De heer **Günther**, parlamentarischer Staatssekretär für Arbeit und Soziales, heeft de ontwikkeling in Nederland slechts van afstand kunnen volgen.

Hij herinnert eraan dat Nederland nog in het begin van de jaren 80 gold als een land dat niet tot hervormingen in staat was, en dat over de «Nederlandse ziekte» werd gesproken.

Nu echter lijkt het alsof de quadratuur van de cirkel is gelukt. De werkloosheid bedroeg in 1982 in Nederland gemiddeld 11,9% en in 1997 5,2%; in (West-)Duitsland in 1982 5,6%, in het (verenigde) Duitsland in 1997 9,7%. Voor een buitenstaander was het meest verbazende dat deze ontwikkeling in Nederland gepaard is gegaan met een diepgaande sanering van de overheidsfinanciën, een veiligstelling («Sicherung») van de winsten van de ondernemingen, en een hervorming van de sociale verzekeringen die de uitkeringen vergeleken met andere Europese landen op een hoog niveau houdt.

De oorzaak van de succesvolle ontwikkeling in Nederland is gelegen in het poldermodel, een verzamelbegrip van strategieën, die door verschillende coalities en door allianties van zeer uiteenlopende belangengroepen wordt ondersteund. Het fundament is het Akkoord van Wassenaar van 1982, waarbij werkgevers en werknemers gezamenlijk tot de conclusie kwamen dat de bevordering van het concurrentievermogen van de bedrijven en de verbetering van de opbrengsten van wezenlijk belang zijn voor een structurele verbetering van de situatie op de arbeidsmarkt. Voor beide zijden was het duidelijk dat het ook in geval van toeneming van de economische groei niet mogelijk zou zijn de werkgelegenheid zo uit te breiden, dat iedereen in volle tijd zou kunnen werken.

Deeltijdwerk en verkorting van de arbeidstijd waren nodig.

De groei van de werkgelegenheid is sinds het akkoord van Wassenaar geringer geweest dan de toename van het personeel. De beschikbare arbeid is dus over meer hoofden verdeeld, grotendeels door individuele arbeidstijdverkorting.

Dat is gepaard gegaan met een expanderende dienstverleningssector, een sterke toename van het aantal vrouwen op de arbeidsmarkt en van werken in deeltijd. Opvallend is dat de grote uitbreiding van deeltijdarbeid heeft plaatsgevonden zonder de financiële ondersteuning, waarom in Duitsland zo vaak wordt gevraagd. In Nederland werken 17% van de mannen in deeltijd; in Duitsland slechts 3%. In Duitsland moet het maatschappelijk bewustzijn («gesellschaftliches Bewusstsein») veranderen, net als in Nederland is gebeurd.

De heer Günther komt vervolgens te spreken over de jeugdwerkloosheid en de langdurige werkloosheid. De jeugdwerkloosheid bedroeg in

November 1997 in Nederland 7,0% en in Duitsland 10,5%, tegen een EU-gemiddelde van 20,4%. Nederland heeft dat bereikt door verlaging van het minimumloon voor jongeren en introductie van het jeugdwerk-garantieplan.

Bovendien vormen jongeren een groot deel van de flexi-werkers, waarbij er naar gestreefd wordt werk en onderwijs sterker met elkaar te verbinden. In Duitsland blijft het duale systeem hoeksteen van het onderwijssysteem.

Het verbinden van het leren op het werk en op school heeft bewezen zeer effectief te zijn met het oog op het opnemen van jongeren in de arbeidsmarkt.

Met de bestrijding van langdurige werkloosheid hebben beide landen meer problemen. In Nederland is de helft, in Duitsland een derde van de werklozen langdurig werkloos.

Weliswaar is de werkloosheid gehalveerd, de arbeidsparticipatie is in Nederland nog steeds laag: 52%, tegen 57% in Duitsland (en 70% in Amerika en 80% in Japan). De keerzijde van die lage cijfers is het grote aantal ontvangers van uitkeringen.

Bij een en ander moet in het oog worden gehouden dat de uitgangssituatie van Nederland en Duitsland niet dezelfde is; Duitsland heeft de hereniging moeten verwerken, binnen korte tijd een bijna bankroete economie in staat moeten stellen de concurrentie aan te gaan, zonder dat een en ander tot grote sociale verschuivingen leidden. Toch wil spreker uit een vergelijking met Nederland conclusies voor de situatie in Duitsland trekken. Het succes van de Nederlandse aanpak leert dat een succesvolle keer op de arbeidsmarkt ook zonder breuk van de sociale consensus mogelijk is. Een nauwe samenwerking van de sociale partners is absoluut noodzakelijk. Die komt in Duitsland niet gemakkelijk tot stand. Het in 1996 gesloten «Bündnis für Arbeit» tussen politiek en sociale partners is al na enkele maanden uiteen gevallen. En pas enkele weken geleden heeft de Duitse regering het gesprek met vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers weer opgepakt. De heer Günther spreekt de hoop uit dat daarmee in de strijd tegen de werkloosheid goede resultaten geboekt zullen kunnen worden.

De heer **Trabold** (Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung) die zijn inleiding met lichtbeelden toelicht, wil antwoord geven op de vraag of het Nederlandse werkgelegenheidsbeleid een voorbeeld voor Duitsland kan zijn. De werkloosheid in Duitsland is in 1996 1% hoger dan het op het hoogtepunt in de jaren 80 was, terwijl het in Nederland van het hoogtepunt in 1983 van 12 naar 6% nu is gedaald. Dat heeft Nederland bereikt met een breed scala van maatregelen, ter bevordering van economische groei en werkgelegenheid en herverdeling van werk.

Het bruto binnenlands produkt (BBP) is van 1983 tot 1996 in Nederland iets sterker gegroeid dan in Duitsland. De groei in Nederland is bereikt doordat de gulden reëel in waarde is gedaald, zowel tegenover de Mark als tegenover buitenlandse valuta in het algemeen. De loonstukkosten zijn van 1973 tot 1996 in het buitenland rond 75% meer gestegen dan in Nederland. De relatieve vermindering van de waarde van de Gulden leidde tot een verbetering van de exportpositie, en dat had een groei van het handelsoverschot en meer produktie in het binnenland tot gevolg. De bedrijven verdienden meer en maakten meer winst. Een deel van de meeropbrengst werd niet uitbetaald maar in de bedrijven zelf geïnvesteerd.

Kan Nederland in dit opzicht een voorbeeld voor Duitsland zijn? De heer Trabold geeft een voorbeeld uit het dagelijks leven. Wanneer in een volle

zaal één bezoeker opstaat, zal deze het podium beter kunnen zien; maar wanneer iedereen opstaat, ziet niemand meer dan eerst. In een volle zaal kun je alleen opstaan, wanneer je de anderen niet stoort. Dit voorbeeld is ook op de economie van toepassing. Kleine, open economieën als die van Nederland kunnen een beleid voeren dat grote economieën niet kunnen voeren. En de hefboomwerking van een devaluatie is in een kleine en open economie groter; de export draagt in Nederland voor 53% bij aan het BBP, in Duitsland voor 23%.

Het Nederlandse aandeel van het totale BBP van 19 industrielanden is 1,8%, dat van Duitsland 11%. Een toename van het Nederlandse markt-aandeel als gevolg van de vermindering van de waarde van de Gulden deert de andere landen weinig.

Een groei van het Duitse marktaandeel zou voor de andere landen veel meer merkbaar zijn. Om al deze redenen is de Nederlandse weg voor Duitsland niet begaanbaar.

Toch zijn er veel economen die zeggen dat een verlaging van de reële lonen zegenrijke gevolgen zal hebben. Mogelijk zal het goedkoper worden van de factor arbeid tot meer werkgelegenheid leiden.

Ook kan men doen wat in Nederland succes heeft, namelijk de werktijd verkorten, meer deeltijdbanen creëren, en mogelijkheden voor vervroegd pensioen creëren. Als gevolg van de geforceerde werkverdeling in Nederland is de gemiddelde werktijd per werknemer met 16% gedaald; in Duitsland bedraagt die daling 10%. Deze weg zou, concludeert spreker, voor Duitsland begaanbaar kunnen zijn, mits het overleg van werkgevers en -nemers uit Nederland wordt overgenomen.

De heer **Van Rossum**, commentator van Elsevier, wil drie illusies doorprikken. Het poldermodel bestaat niet; «The Dutch miracle», waarover buitenlandse bladen schrijven, is een leugen; en voor zover het de laatste vier jaar beter is gegaan met de economie dan in de jaren 80 is dat niet dankzij maar ondanks de paarse coalitie.

«The Dutch miracle», de opleving in de Nederlandse economie sinds het aantreden van het kabinet-Kok, is naar de mening van spreker grotendeels een inhaaleffect ten opzichte van de desastreuze economische situatie in het begin van de jaren 80. Hij ziet zijn mening bevestigd door de OESO in haar rapport van 10 maart 1998. Tussen 1970 en 1985 is Nederland gemeten naar inkomen per hoofd van de bevolking gezakt van de tweede naar de negende plaats op de Europese ranglijst. Dat was vooral te wijten aan het vasthouden aan het Rijnlandse model, het garanderen van een vaste baan van de wieg tot het graf, met als alternatief een torenhoge uitkering. Sinds 1982 is er noodgedwongen een politiek gevoerd van bezuinigen, loonbeheersing en sanering van de overheidsfinanciën. Het herstel voltrok zich langzaam, maar doordat de internationale conjunctuur meezit, gaat het de laatste vier jaar wat sneller. De fundamentele weeffouten uit de Nederlandse economie zijn echter niet verdwenen. Zodra de internationale conjunctuur inzakt, zullen de oude kwalen zich weer manifesteren.

Het poldermodel, ofwel de samenwerking tussen overheid, werkgevers en werknemers, heeft onmiskenbaar een rol gespeeld bij het geleidelijk herstel van de economie. Maar die samenwerking dateert al van het Akkoord van Wassenaar in 1982, en het paarse kabinet heeft aan die samenwerking bijna een eind gemaakt.

Het begon zijn optreden met het schofferen van de sociale partners en het negeren van de traditionele overlegorganen, SER en Stichting van de Arbeid, want het primaat moest terug naar de politiek. Na een jaar bleken links en rechts hopeloos verdeeld over de flexibilisering van de arbeid en

moest de Stichting van de Arbeid de oplossing aandragen. Sindsdien worden de sociale partners niet meer gepasseerd en wordt met hen zoals vanouds samengewerkt.

Het was niet dankzij maar ondanks de paarse coalitie, dat het beter gaat in Nederland, aldus de heer Van Rossum. Van het beschikbare arbeidspotentieel wordt in Nederland 51% benut, tegen 58% in Duitsland, 72% in de Verenigde Staten en bijna 80% in Japan. Wel is de arbeidsproductiviteit in Nederland erg hoog, maar dat moet ook wel want de gemiddelde Nederlandse werknemer werkt maar 1370 uur per jaar, tegen 1580 uur in Duitsland, 1920 uur in Japan en 1950 uur in de Verenigde Staten. Boven de leeftijd van 50 jaar werkt nog geen kwart van de beschikbare mensen en boven de 60 jaar nog geen 10%. De geregistreerde werkloosheid bedraagt in Nederland 4,9% ofwel 375 000 mensen, in 1992 waren dat er 335 000.

Maar van de beroepsbevolking van 10 miljoen mensen hebben er nog geen 7 miljoen betaald werk en heeft 27% een uitkering. Het banentekort bedraagt in werkelijkheid 2 miljoen, de officiële werkloosheid 375 000. Het verschil is weggedefinieerd.

Voorts is 15% van de 450 000 nieuw door het paarse kabinet gecreëerde banen gesubsidiëerd.

Zodra de subsidie ophoudt, houden ook die banen op.

De belasting- en premiedruk bedraagt in Nederland 44%, tegen 38% in Duitsland en 30% in de Verenigde Staten. Het Nederlandse belastingstelsel kenmerkt zich door hoge tarieven en hoge aftrekposten. Niemand wil 68% van zijn laatst verdiende gulden aan de fiscus afdragen, zodat bij economisch handelen niet meer naar rationaliteit wordt gekeken maar naar de fiscale consequenties. Knelpunten worden niet opgeheven met algemene tariefsverlagingen maar met het toekennen van aftrekposten, zodat de belastinggrondslag steeds verder versmalt. Zwart werken is een sport geworden.

Naar schatting 20% van de Nederlandse inkomens blijft buiten de statistieken. Er verschijnen rapporten dat 25% van de bijstandsgerechtigden fraudeert, maar er wordt niets aan gedaan.

Dat wil zeggen dat er wetten worden aangenomen, maar de oorzaak wordt niet aangepakt. En de oorzaak is dat de uitkeringen zo hoog zijn, dat het niet meer loont om legaal te gaan werken. Economisch gezien is het gezonder de loonkosten te verlagen door een algemene lastenverlichting dan door het subsidiëren van arbeidsplaatsen. Dat verhoogt namelijk de arbeidskosten en verdringt regulier werk.

Aan de op de inleidingen volgende discussie hebben mevrouw Falk, de heren Vos, Van Hoof, Dressen, mevrouw Dijkma en de heren Jens, Schütz en Grasedieck deelgenomen.

De voorzitter van de delegatie,
Mateman

De griffier van de delegatie,
Van Waasbergen